

4 Φεβρουαρίου 2021

«Πιστεύω στον Θεό, υποπτεύομαι ότι Του αρέσει να περνά από το χειρουργείο»

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θεολογία και Ζωή / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα) / Ορθόδοξη πίστη / Συνεντεύξεις

Ο διάσημος καρδιοχειρουργός μιλάει για τον συγκινησιακό πλούτο που απολαμβάνει, για τη σχέση του με την ποίηση και τη θρησκεία, και για την ανάγκη

να χαλαρώνουμε ως άνθρωποι και ως κοινωνία

Ο οδηγός του ταξί ακούγοντάς μας να μιλάμε στο κινητό για τις ανάγκες αυτής της συνέντευξης με τον καρδιοχειρουργό Στρατή Παττακό, χωρίς όμως να έχουμε χρησιμοποιήσει στη συνομιλία μας το επίθετό του, παρά μόνο το βαφτιστικό του όνομα, μας ρώτησε κλείνοντας με τρομερή συγκίνηση: «Με τον κύριο Παττακό μιλούσατε; Να του πείτε όταν τον δείτε την ευγνωμοσύνη του ταξιτζή του Φώτη. Χειρούργησε πριν από 25 χρόνια τον πατέρα μου, που τον χάσαμε πολύ αργότερα από άλλη αιτία, και πριν από 15 χρόνια χειρούργησε την πεθερά μου, που την έχουμε ακόμη υγιέστατη κοντά μας». Εντυπωσιακότερο ακόμη από τη συγκίνηση του οδηγού του ταξί υπήρξε εκείνο το «του ταξιτζή του Φώτη» που αποκάλυπτε τη βεβαιότητα πως ο γνωστός καρδιοχειρουργός, αν και χιλιάδες οι άνθρωποι που είχε στο μεταξύ χειουργήσει, δεν θα είχε ξεχάσει τον ίδιο και τους συγγενείς του. Είναι ακριβώς η popularité που έκανε τον Ανδρέα Παπανδρέου και την Αλίκη Βουγιουκλάκη να χαίρονται πολύ περισσότερο από ό,τι τις πολιτικές και καλλιτεχνικές τους δάφνες το να συνεννοούνται οι άνθρωποι μεταξύ τους αναφέροντας μόνο τα βαφτιστικά τους ονόματα.

Πώς χειραγωγείται για έναν χειρουργό ο συγκινησιακός πλούτος που προκαλεί το γεγονός ότι έχει επέμβει αποκαθιστώντας τις καρδιές χιλιάδων ανθρώπων;

Στην Τουρκία η ελληνική διπλωματική αποστολή – Οι στόχοι της Άγκυρας και οι προσδοκίες της Αθήνας από τον διάλογο

Θα ήθελα από την αρχή να τονίσω ότι, όταν διάβασα τις ερωτήσεις σας, ένιωσα το βάρος που έχουν οι ερωτήσεις που προκαλούν όχι μια επιπόλαια απάντηση αλλά μια εσωτερική ανασκαφή, ενδοσκόπηση και ανάλυση. Αρχικά, παραμονεύει μια εύκολη απάντηση και αυτή δεν είναι άλλη από μια αίσθηση ικανοποίησης και δικαίωσης που ο κάθε γιατρός, κάθε επιστήμων, κάθε εργαζόμενος θεωρεί δικαίωση κόπων και προσπαθειών.

Υστερα από αυτό, όμως, έρχεται πάντα στον νου μου η σκέψη τού τι ορίζει ο καθένας ως αναγνώριση και συγκινησιακό πλούτο. Η καρδιοχειρουργική έχει το πλεονέκτημα να έχει αναγνωρίσιμο μέγεθος ευγνωμοσύνης έπειτα από κάθε επιτυχημένη εγχείρηση. Ο ασθενής και η οικογένειά του, οι φίλοι και γνωστοί του έχουν να προσφέρουν πολλές φορές υπερβολικούς λόγους συγχαρητηρίων, αγάπης, θαυμασμού και ευγνωμοσύνης. Αυτό, όπως καταλαβαίνετε, είναι βάλαμο στην ψυχή του κάθε γιατρού που, ευτυχώς, αντισταθμίζει το ελάχιστο ποσοστό – υπαρκτό όμως – των περιπτώσεων που ο ιατρικός αγώνας δεν δικαιώθηκε.

Πολλές φορές σκέφτομαι, όμως, πόσο αδικούνται άνθρωποι που, δυστυχώς, δεν αναγνωρίζεται το έργο τους όσο θα έπρεπε. Ας αφήσουμε ιστορικά παραδείγματα που σοκάρουν. Ο Van Gogh εν ζωή δεν πούλησε ούτε ένα έργο. Ο πρωτοπόρος της χειρουργικής μεταμοσχεύσεων Norman Shumway είδε τον μαθητή του Christiaan Barnard να πραγματοποιεί την πρώτη μεταμόσχευση καρδιάς στη Ν. Αφρική αποσπώντας την παγκόσμια αναγνώριση. Πώς να αισθάνθηκε άραγε; Είχα την ευκαιρία να τον συναντήσω στην Αμερική και στην Αθήνα. Πώς αισθανθήκατε εκείνη τη μέρα; τον ρώτησα. «Απίστευτη ικανοποίηση! Η μέθοδός μου απογειώθηκε». Ναι, αλλά την αναγνώριση την πήρε ο μαθητής σας, συμπλήρωσα. «Τι σημασία έχει αυτό... Εγώ ένιωσα απίστευτη δικαίωση» απάντησε. Norman Shumway. Παράδειγμα υπέρτερης ψυχής και ανώτερου πνεύματος.

Φαίνεται εύκολα λοιπόν ότι ο ψυχικός πλούτος που παίρνουμε από την προσφορά μας δεν είναι πάντα ανάλογος της οποιασδήποτε αναγνώρισης αλλά της εσωτερικής αίσθησης προσφοράς και δοτικότητας στον άνθρωπο. Αυτή είναι η ανάλυση του συγκινησιακού πλούτου που με ευλογία απολαμβάνω.

Η ποιήτρια Κική Δημουλά ορκιζόταν στο όνομά σας και μάλιστα είχατε δώσει και μια συνέντευξη κοινή, μιλώντας εκείνη για την καρδιά και εσείς για την ποίηση. Ήταν η αφορμή να ενδιαφερθείτε για αυτή τη μορφή του

Λόγου ή χρονολογείται επί μακρόν η σχέση σας μαζί της;

Είναι πραγματική τιμή για μένα η ανάπτυξη μιας ιδιαίτερης φιλίας με την αείμνηστη ποιήτρια Κική Δημουλά. Η σχέση μας άρχισε σαν μια κοινωνική γνωριμία και ολοκληρώθηκε με την ανάληψη της ιατρικής της φροντίδας και την αναίμακτη τοποθέτηση αορτικής βαλβίδας, όπως η ίδια ανακοίνωσε.

Από την πρώτη στιγμή ήταν προφανές ότι η ποιήτριά μας ξεπερνούσε κατά πολύ τον συνήθη συμπολίτη και συνομιλητή. Το απαστράπτον εφηβικό της θυμικό σε συνάρτηση με μια καθηλωτική ευχέρεια γλώσσας την καθιστούσαν μοναδικό συνομιλητή και πηγή κοινωνικής γνώσης και έμπνευσης. Δεν υπήρχε θέμα για το οποίο να μην είχε καθοριστική άποψη και γλαφυρή ανάλυση. Η τοποθέτησή της για την κοινωνική μας ζωή, τις αξίες μας, τις παραλείψεις μας και την αλλοίωση του μέτρου της αξιοκρατίας παραμένει ηχηρή και διαχρονική. Πολλές φορές αναλογίζομαι ότι έπρεπε να είχα κρατήσει σημειώσεις, αν όχι ηχογραφήσεις, από τις ατελείωτες συζητήσεις μας. Να μην προσθέσω πόσο μου λείπουν.

Όσον αφορά την ποίηση που με ρωτάτε, αυτό είναι πιο σύνθετο θέμα. Από τα γυμνασιακά μου χρόνια με συνέπαιρναν ο λόγος και η λογοτεχνία. Διάβασα και ασχολήθηκα όσο μπορούσα, αλλά μετά ήρθε η ηλικία των 16 χρόνων που για μένα υπήρξε καθοριστική, όπως φοβάμαι ότι είναι για όλους τους νέους. Η αγωνία για το μέλλον για έναν έφηβο της επαρχίας είναι εξουθενωτική. Από τότε και μέχρι την ηλικία των 40 ετών που επέστρεψα από την Αμερική οι συνθήκες αγώνα και αγωνίας με κράτησαν μακριά από την ενασχόλησή μου με τα αγαπημένα θέματα του λόγου. Πού χρόνος για λογοτεχνία, ποίηση, θέατρο, κινηματογράφος; Με ένα κενό 24 ετών, τα πιο αδύνατα σημεία μου υπήρξαν η ποίηση και η όπερα. Ορατότης μηδέν. Και να που ήρθε ξαφνικό φως και για τα δύο. Από τις πρώτες μας συζητήσεις η Κική Δημουλά με πήρε στα χέρια της και άρχισε την παράδοση μαθημάτων για αρχάριους. Με μάγεψε από την πρώτη στιγμή η ανάλυση και το βάθος μιας απλής λέξης και το βάρος της, αν τη δεις από τη σωστή οπτική γωνία.

Δεν πρόφτασα να πάρω όσα ήθελα. Μου εμφύτευσε, όμως, την περιέργεια για τον υψηλό τρόπο της ποιητικής έκφρασης και απάλειψε λίγο τη φοβία μου ότι η ποίηση απευθύνεται μόνο σε γεννημένους για αυτήν, πνευματικά προνομιούχους. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την προσπάθειά μου να γράψω κάτι σαν πείραμα και να το υποβάλω για διόρθωση και κρίση. Το ποίημά μου είχε τον τίτλο «Η μαργαρίτα» και προσπάθησα να μιμηθώ το ξεχωριστό της ύφος. Πώς σας φαίνεται; ρώτησα με μια ορατή δόση αυτοσαρκασμού. Υπέροχο, μου είπε. Εκφράζεις κάτι πολύ καλά. Και τι βαθμό παίρνω; Τρία, μου απάντησε γελαστά. Γιατί; Ξαναρώτησα. Γιατί ό,τι ήταν να πεις το είπες. Δεν άφησες τίποτα στη σκέψη και την αναζήτηση του αναγνώστη. Το ποίημα, είπε με την αυτοπεποίθηση της μορφής της, πρέπει να έχει την

αξιοπρέπεια της αοριστίας του. Αείμνηστη Κική Δημουλά, μας λείπεις.

Όταν αναλογίζεστε το παιδί των δέκα χρόνων κατά τη δεκαετία του '60 στο χωριό Πολιχνίτος της Λέσβου, τι αισθήματα σας δημιουργεί η εξέλιξή σας μέσα στα 50 χρόνια που μεσολάβησαν και σας έφεραν παγκοσμίως στην κορυφή μιας επιστήμης, αποδεδειγμένα θεωρούμενης ως σωτηρίας για τον άνθρωπο;

Αισθήματα ευγνωμοσύνης... Δεν πιστεύω ότι κάποιος άνθρωπος μόνος του, χωρίς τη βοήθεια άλλων και πάνω απ' όλα χωρίς την άνωθεν συγχορδία, μπορεί να πετύχει πολλά πράγματα. Είναι βασικό όλοι μας να τιμούμε την πορεία του κάθε ανθρώπου ανεξάρτητα από το αντικείμενο εργασίας του. Η ζωή γράφεται από την πορεία όλων μας, που ο καθένας προσφέρει στο σύνολο. Βέβαια, δεν αντιλέγω ότι η δική μου πορεία έχει, όπως πολλών μη προνομιούχων συνελλήνων, την ομορφιά του μακρινού δρόμου, της ατελείωτης πορείας και της πάλης.

Γεννήθηκα στον Πολιχνίτο της Λέσβου, σε μια εποχή κατά την οποία ακμάζει η επαρχία, η φύση, ο άνθρωπος. Συνηθίζω να λέω εγώ ότι στον παραθαλάσσιο οικισμό μας, όπου πηγαίναμε κάθε καλοκαίρι, τη Νυφίδα, η κατάσταση ήταν όπως την εποχή του Χριστού με δύο μόνο διαφορές. Υπήρχαν δύο βαρκούλες που είχαν μια μηχανή πετρελαίου 6 ίππων και οι λάμπες το βράδυ ήταν πετρελαίου αντί ελαίου. Όλα τα άλλα ήταν πρωτόγονα, όπως στα περισσότερα μέρη της χώρας. Η ζωή ήταν γεμάτη φύση, ανθρώπους απλούς, πανηγύρια χωριού, ιδρώτα και σταρένιο ψωμί. Αυτές οι ρίζες, λοιπόν, δίνουν τη δύναμη να κοιτάς μπροστά και να ονειρεύεσαι χωρίς το χρέος της υλοποίησης.

Όταν αποφάσισα να ειδικευτώ στην καρδιοχειρουργική, η ειδικότητα ήταν τόσο έξω από όνειρα και προτιμήσεις για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, το 90% των ασθενών έφευγε στο εξωτερικό για τέτοιες εγχειρήσεις. Δεύτερον, λόγω της βαρύτητας των εγχειρήσεων τα πενιχρά πολλές φορές αποτελέσματα δεν άφηναν χώρο για καταξίωση και αναγνώριση. Έτσι, όταν η ομάδα μας έφθασε να πραγματοποιεί έναν μεγάλο ποσοτικά και ποιοτικά αριθμό χειρουργείων, αισθάνθηκα ότι οφείλω... Στους γονείς μου, στην οικογένειά μου, στους συνεργάτες μας, στους συναδέλφους καρδιολόγους, στους ασθενείς που με τίμησαν με την εμπιστοσύνη τους. Μόνο οφείλω... Στον καθηγητή R. Wallace που με προώθησε, στον καρδιοχειρουργό J. Garcia που με εκπαίδευσε, στην Ομογένεια της Ουάσιγκτον που με αγκάλιασε. Οφείλω στον πατέρα μου που ονειρεύτηκε μεταμοσχεύσεις καρδιάς, οφείλω στον Πολιχνίτο που με γέννησε και μου επέτρεψε να αντλώ δύναμη από τα χωράφια και τις ψαρόβαρκές του.

Ποια είναι η καθημερινότητα ενός καρδιοχειρουργού που έρχεται συνεχώς σε επαφή με το βαθύ μυστήριο της ανθρώπινης ύπαρξης και εκ των πραγμάτων ενδέχεται πράγματα που για έναν άνθρωπο φαίνονται

σημαντικά, για τον ίδιο να ηχούν αμελητέα;

Ισως αυτό να είναι και αρνητικό, παρά τη θετική προσφώνηση της ερώτησης. Σίγουρα, η εξοικείωση με τη μεγαλύτερη μάχη του ανθρώπου, που είναι η μάχη με τον θάνατο, να αμβλύνει τα ανακλαστικά της καθημερινότητας. Οντως, συμβαίνει να δείχνουμε χαμηλό ενδιαφέρον για πράγματα της καθημερινότητας όταν η μέρα στο χειρουργείο απεδείχθη ένας αδυσώπητος και καμιά φορά άνισος αγώνας με το μοιραίο. Εδώ όμως έρχεται η ζωή να μας δώσει τα δικά της δεδομένα και σταθμά. Αν προσέξει κανείς εκ του σύνεγγυς ανθρώπους οι οποίοι έχουν επιτύχει πολλά στη ζωή τους, θα δει ότι πολλοί από τους συνανθρώπους μας το πέτυχαν αυτό εις βάρος της κοινωνικής και οικογενειακής τους ισορροπίας. «Τι γαρ ωφελήσει άνθρωπον εάν κερδήση τον κόσμον όλον και ζημιωθή την ψυχήν αυτού;». Τα λέει όλα ο ευαγγελικός λόγος. Μου προκάλεσε ενδιαφέρον η αυτοβιογραφία του Barack Obama που μόλις διάβασα. Στις 6 μ.μ. δείπνο με την οικογένεια ώστε τα δύο κορίτσια να ανατρέφονται σωστά. Επαφή με τα γήινα και την πραγματικότητα. Με τα απλά και τα ανθρώπινα. Έκανες τίποτα για να σωθούν οι τίγρεις; τον ρωτά η μικρή του κόρη μόλις επιστρέφει από ένα σημαντικό διεθνές συμπόσιο για την κλιματική αλλαγή.

Θυσίες εις βάρος της οικογένειας, ιδιαίτερα παιδιών, φίλων, είναι καταστάσεις που αφήνουν ουλές. Οποια λοιπόν και αν είναι η καθημερινότητα του καθενός, όποια και αν είναι η ένταση της καθημερινότητας, χρειάζεται μηχανισμός προσγείωσης και εναρμόνισης. Με το σπίτι, τη φύση, τον φίλο, το χωριό. Μόνο αυτός ο μηχανισμός μπορεί να ρίξει τις στροφές της έντασης, να χαλαρώσει την ψυχική υπερδιέγερση και να μας δώσει το βάλαμο της ηρεμίας. Μας δίνει ιδιαίτερα η φύση πολλά τέτοια αντίδοτα. Η απόδραση στο βουνό, η χαλάρωση στην παραλία, ο καφές με έναν φίλο, η προσοχή στην αφήγηση ενός μικρού παιδιού είναι πολλές φορές πιο αξιόλογα από πολλά γεγονότα επιφανειακά σημαντικά και στρεσογόνα. Πρέπει να χαλαρώσουμε γενικά, όχι μόνο ως άνθρωποι αλλά και ως κοινωνία. Έτσι λοιπόν και η δική μου καθημερινότητα κινείται σ' αυτές τις γραμμές. Εντονος αγώνας και αγωνία στο χειρουργείο και μετά σαν αντίδοτο ένα ούζο με αχινό, ντομάτα και τυρί το καλοκαίρι ή μια όμορφη συνάντηση με δυο μελωδικές νότες και το γέλιο μιας παρέας τον χειμώνα.

Και μια ερώτηση που μπορεί να μην κρίνεται απροσδόκητη, ωστόσο από αυτή θα έπρεπε κανονικά να ξεκινάμε κάθε συζήτησή μας, και ιδιαίτερα με έναν γιατρό! Πιστεύετε στον Θεό;

Και βέβαια πιστεύω στον Θεό. Θα ήταν αδύνατο το αντίθετο. Ερχομαι κάθε μέρα αντιμέτωπος με τη θέλησή Του που είναι σαν να Τον συναντώ καθημερινά. Υποπτεύομαι μάλιστα ότι Του αρέσει να περνά από το χειρουργείο.

Το θέμα όμως δεν είναι μόνο αυτό. Πιστεύω ότι ο κάθε άνθρωπος πρέπει να απαντά ποιον ακριβώς Θεό πιστεύει και πόσο τον πιστεύει. Δεν σας κρύβω ότι ο δικός μου Θεός είναι λίγο διαφορετικός. Αφήνει εύκολα τον θρόνο του και κατεβαίνει ανάμεσά μας, του αρέσει να εκφράζεται και να εκδηλώνεται. Οπως οι γονείς δεν καταλαβαίνουμε πολλές φορές τα παιδιά μας, έτσι και ο ίδιος έχει κάποια δυσκολία να κατανοήσει τους δρόμους και τις πεποιθήσεις μας. Η μεγαλύτερη απογοήτευσή Του είναι ότι δυσκολεύεται να δει στη γη το θεμέλιο πάνω στο οποίο έχτισε τον άνθρωπο: την «αγάπη». Αντιλαμβάνεται ότι βρίσκουμε κάθε λόγο για διχασμό και για μίσος. Έχει μια δυσκολία να καταλάβει γιατί τόσο μας συναρπάζει η ιδέα για το αν το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται μόνο από τον Πατέρα και όχι από τον Υιό, με αποτέλεσμα να εορτάζει το Πάσχα ξεχωριστά ο ορθόδοξος από τον καθολικό. Θλίβεται γιατί οι θρησκευτικοί ηγέτες δεν εκπέμπουν ένα ενωτικό πνεύμα αγάπης αλλά ένα κήρυγμα θρησκευτικής απομόνωσης και διχασμού. Απορεί πώς είναι δυνατόν στον 21ο αιώνα, στην εποχή του Διαδικτύου και της επικοινωνίας, να μην μπορούν διεθνείς οργανισμοί να επιλύσουν τις ανθρώπινες διαφορές, εν πολλοίς οικονομικές, και να πρέπει να επιλύονται με αιματηρές συγκρούσεις. Με την έκφρασή Του αυτή απεκδύεται επιφανειακά την παντοδυναμία Του, αλλά δεν είναι έτσι. Ίσως απλά να μας αφήνει να δούμε οι ίδιοι τον κατήφορο, να διαγνώσουμε τα πάθη μας και να ανακαλύψουμε τη σωτηρία μας.

Σε μια κατανυκτική Μεγάλη Παρασκευή, πριν από λίγα χρόνια, βρέθηκα σε ένα ιερό μοναστήρι να προσκυνώ τον Σταυρό δίπλα σε έναν αδελφικό μου φίλο που μόλις σκέφτηκα ότι δεν είναι ορθόδοξος χριστιανός. Η Μεγάλη Παρασκευή τι είναι για σένα; τον ρώτησα. Με τι τρόπο συμμετέχεις; Όλες οι θρησκευτικές εκδηλώσεις πρέπει να είναι το ίδιο για όλους. Εκδηλώσεις αγάπης! Αυτό συνεορτάζω, μου είπε. Το πρόσωπο του Χριστού, ψηλά πάνω στον Σταυρό, καθώς το μισοφώτιζε η λαμπάδα του φίλου, μου φάνηκε να συμφωνεί μαζί του. Κράτησα αυτή την εικόνα για πάντα μέσα μου!

Πιστεύω, κύριε Νιάρχο, στον Θεό. Γιατί τονίζει την ταπεινότητά μου μέσα στο άπειρο. Γιατί θέλω από κάπου να κρατιέμαι στις τόσες δύσκολες στιγμές που περνώ. Γιατί ο δικός μου Θεός συχνάζει περισσότερο στα ορεινά ή παραθαλάσσια εξωκκλήσια και μπορώ να Του μιλώ κατ' ιδίαν. Γιατί είναι μόνο αγάπη και τίποτε άλλο. Γιατί από τον Πολιχνίτο μέχρι την Ουάσιγκτον, αν δεν υπήρχε, θα είχα χάσει τον δρόμο... Γι' αυτό Τον ευχαριστώ και Τον δοξάζω.

Πηγή: tanea.gr